

Předběžné výsledky výzkumného šetření týkajícího se hodnocení nehojících se ran

PhDr. Adéla Holubová

Zdravotně sociální fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
ResTrial, spol. s r. o.

Nehojící se rány jsou v současné době vážným socioekonomickým problémem a problematika péče o pacienty s nehojící se ránou je složitou interdisciplinární otázkou, neboť vychází z multioborového zaměření. Proces hodnocení nehojících se ran je v klinické praxi stále velmi problematický a nesourodý. Výzkum byl zaměřen na problematiku dokumentace nehojících se ran v klinické praxi ve vybraných lůžkových zdravotnických zařízeních v České republice. Cílem výzkumu je posoudit a zhodnotit způsoby hodnocení nehojících se ran v klinické praxi ve vybraných lůžkových i ambulantních zařízeních v ČR. Ke splnění daných cílů byl použit kvantitativní výzkum. Výzkumné metody byly zvoleny dvě, a to: metoda dotazníku a obsahová analýza písemných dokumentů. Respondenty jsou všeobecné sestry pracující v daných zdravotnických zařízeních, jež byly osloveny pro účely výzkumu. Výzkum je regionální a prozatím probíhá ve čtyřech nemocničních zařízeních v Jihočeském kraji a v Praze. Pro tuto chvíli bylo distribuováno 500 dotazníků a zpracovaná data byla vyhodnocována z 284 dotazníků. Prozatím bylo analyzováno 30 zdravotnických dokumentací v rámci nemocničních a ambulantních zařízeních. Ve sběrech dat se nadále pokračuje. Prozatímní výsledky dotazníkového šetření jsou velice pozitivní, a to ve smyslu názoru respondentů na důležitost využívání hodnotících škál při hodnocení ran, v popisu celkového stavu pacienta v určení bolesti aj. Avšak tyto výsledky nekorespondují s obsahovou analýzou, která vypovídá o nevyužívání jak hodnotících škál, algoritmu pro hodnocení nehojících se ran, hodnocení bolesti aj.

Klíčová slova: nehojící se rána, hodnocení nehojících se ran, zdravotnická dokumentace.

Preliminary results of a research survey on non-healing wound assessment

Currently, non-healing wounds are a major socioeconomic problem, and the care of patients with a non-healing wound is a complex interdisciplinary issue, since it is derived from a multidisciplinary focus. In the clinical practice, the process of non-healing wound assessment is still very problematic and inconsistent. The present research was aimed at the issue of documentation of non-healing wounds in the clinical practice in selected inpatient health facilities in the Czech Republic. The goal of the research is to assess and evaluate the methods for non-healing wound assessment in the clinical practice in selected inpatient and outpatient facilities in the Czech Republic. Quantitative research was used to accomplish the goals. The two following research methods have been chosen: the questionnaire method and content analysis of written documents. The respondents are general nurses working in the health facilities contacted for research purposes. The research is of regional relevance, so far being undertaken in four hospitals in the South Bohemia Region and in Prague. As of now, 500 questionnaires have been distributed and processed data have been evaluated from 284 questionnaires. So far, 30 medical records from hospital and outpatient facilities have been analysed. Data collection is still underway. The preliminary results of the questionnaire survey are very positive in terms of the respondents' opinions on the importance of using wound assessment scales, describing the patient's general condition in determining pain, and the like. However, these results do not correspond with the content analysis which gives evidence of failure to use assessment scales, algorithm for assessment of non-healing wounds, evaluation of pain, etc.

Key words: non-healing wound, assessment of non-healing wounds, medical records.

Úvod

Nehojící se rány jsou v současné době vážným socioekonomickým problémem, jehož řešení vyžaduje multidisciplinární přístup (1). V souvislosti s nezdravým životním stylem, se vzrůstající incidencí přidružených onemocnění, jako je např. diabetes mellitus, obezita, kardiovaskulární choroby, polymorbidita pacientů a stoupající věk, existuje reálný předpoklad, že výskyt nehojících se ran bude nadále stoupat (2). Problematika péče o pacienty s nehojící se ránou je složitou interdisciplinární otázkou, neboť vychází z multioborového zaměření. Základem wound managementu je zhodnocení jednak celkového stavu nemocného a lokální posouzení nehojící se rány včetně hlubších struktur a na jejich podkladě volba vhodných terapeutických strategií. Proces hodnocení nehojící se rány je v klinické praxi stále velmi problematický a nesourodý. V České republice (dále jen ČR) neexistuje národně akceptovaný doporučený postup či algoritmus pro posuzování stavu nehojících se ran a v klinické praxi jsou uplatňovány pouze postupy v rámci daného zdravotnického zařízení. Výsledkem je nesourodost posuzování z hlediska kvality a objektivity hodnocení. Následně vznikají nejasnosti jak v přenosu, tak i ve sdílení informací a dále při zajišťování kontinuity diagnosticko-léčebného procesu (3). Doporučené postupy jsou obecně připravovány odbornými společnostmi jednotlivých specializací, a právě zde nastává již primární problém, a to pod kterou odbornou společností lze guidelines pro péči o nehojící se rány připravit. Vzhledem ke všem těmto aspektům je hodnocení nehojících se ran ve wound managementu velmi důležitou součástí v kvalitní péči o pacienta s nehojící se ránou.

Chronická rána je defekt, který se hojí neobvykle pomalu. Daným termínem se označuje rána, která i přes adekvátní terapii nevykazuje po dobu 6–9 týdnů tendenci k hojení. Pokud se rána i při vhodném ošetřování nehojí, je předpoklad, že v ráně došlo k narušení normálního reparativního procesu. Příznaky narušeného hojení má i řada komplikovaných akutních ran a postupy používané při jejich ošetřování jsou velmi podobné algoritmům léčby chronických ran (4). Evropská asociace společností pro hojení ran (European Wound Management Association – EWMA) proto na svém XX. výročním ženevském kongresu v květnu 2010 doporučila opustit ter-

mín chronická rána a nahradit jej pojmem nehojící se rána (non-healing wound) (2).

Metodologie výzkumu

Výzkum byl zaměřen na problematiku dokumentace nehojících se ran v klinické praxi ve vybraných lůžkových a ambulantních zdravotnických zařízeních v České republice. Cílem výzkumu je posoudit a zhodnotit způsoby hodnocení nehojící se rány v klinické praxi ve vybraných lůžkových i ambulantních zařízeních v ČR. Zmapovat, zda je v klinické praxi ve vybraných lůžkových i ambulantních zařízeních v ČR k dispozici klinický algoritmus pro hodnocení nehojící se rány, a pokud se v daných zařízeních vyskytuje, zda je používán. Ke splnění daných cílů byl použit kvantitativní výzkum. Výzkumné metody byly zvoleny dvě, a to: metoda dotazníku a obsahová analýza písemných dokumentů. Výzkum byl zaměřen na sledované parametry nehojící se rány, které jsou využívány v klinické praxi na dokumentaci nehojící se rány. Respondenty byly všeobecné sestry pracující v daných zdravotnických zařízeních, jež byly osloveny pro účely výzkumu. Účelem dotazníku bylo zjistit, co považují sestry za důležité při hodnocení nehojící se rány, a následná obsahová analýza umožnila zmapovat, co se v daných zdravotnických zařízeních hodnotí u nehojící se rány. Výzkum je regionální a prozatím probíhá ve čtyřech nemocničních zařízeních Jihočeského kraje a v Praze. V současné době čekáme na schválení provedení výzkumu i v jiných nemocničních zařízeních. Pro tuto chvíli bylo distribuováno 500 dotazníků a zpracovaná data byla

vyhodnocována ze 284 dotazníků. Prozatím bylo analyzováno 30 zdravotnických dokumentací v rámci nemocničních a ambulantních zařízení a v obou sběrech dat se nadále pokračuje.

Specifikace výběru souboru

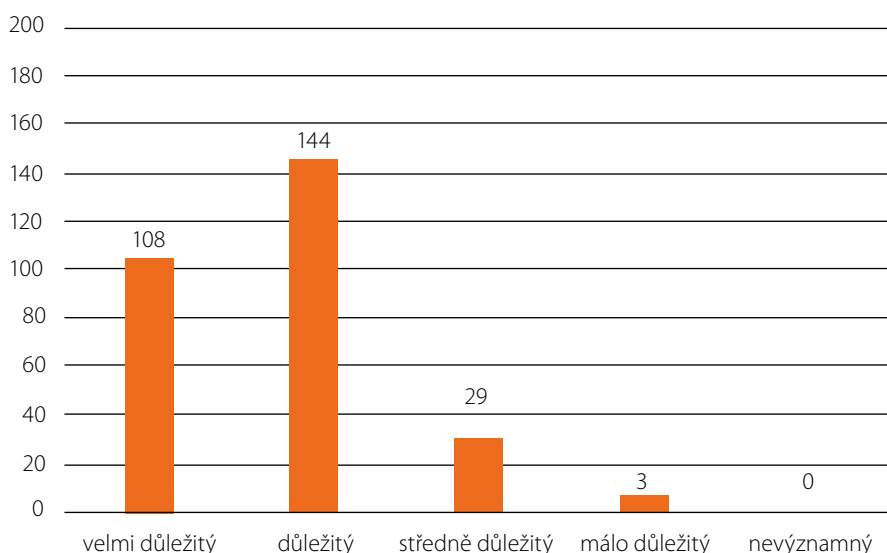
Pro výběr základního souboru byl zvolen účelový výběr. Dle adresáře Národního registru poskytovatelů zdravotnických služeb byl stanoven soubor zdravotnických zařízení, jež obsahuje nemocnice v Jihočeském kraji a v Praze. Všechna zvolená zdravotnická zařízení byla písemně i elektronickou poštou kontaktována s žádostí o povolení výzkumu v dané nemocnici.

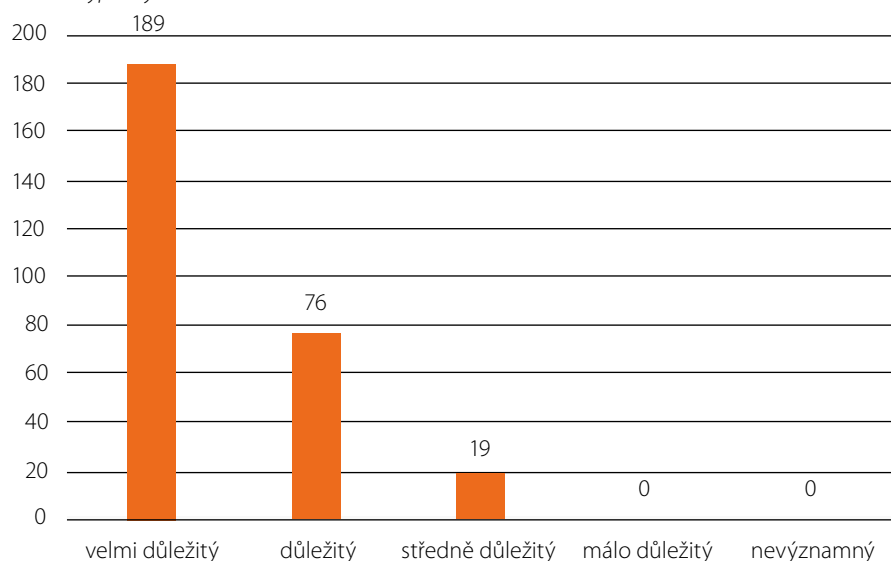
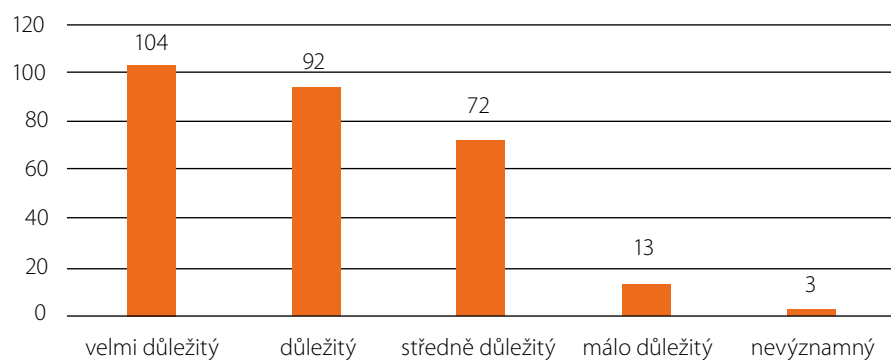
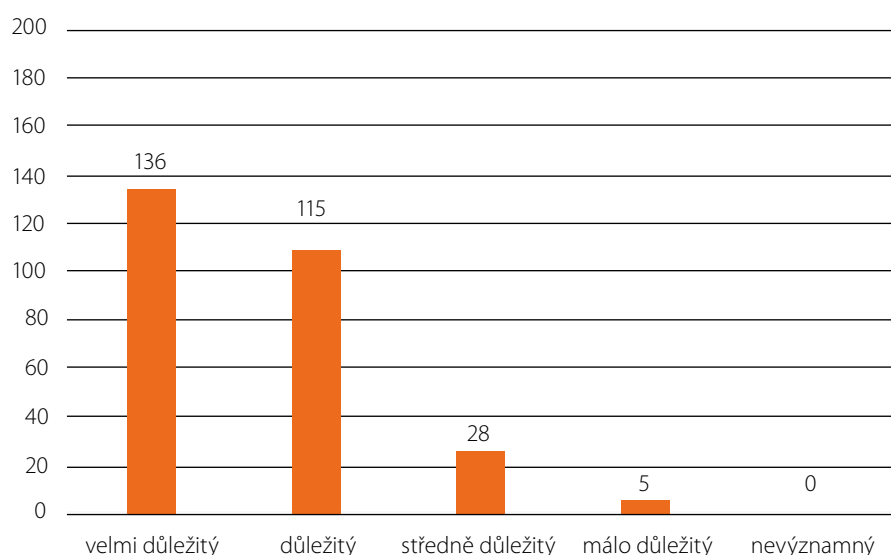
Výsledky

Graf 1. znázorňuje názor sester na uvádění celkového stavu a komorbidit pacienta. Modální kategorií této otázky je odpověď „důležitý“, jejíž absolutní četnost činila 144 respondentů. Druhá nejčastější odpověď byla „velmi důležitý“. Tuto kategorii zvolilo 108 respondentů. Jako „středně důležitý“ uvedlo 29 respondentů. „málo důležitý“ zvolily 3 respondenti. Z výsledků obsahové analýzy se celkový stav pacienta v dokumentaci nevyskytoval.

Graf 2. znázorňuje názor sester na uvádění typu rány. Modální kategorií této otázky je odpověď „velmi důležitý“, jejíž absolutní četnost činila 189 respondentů. Druhá nejčastější odpověď byla „důležitý“. Tuto kategorii zvolilo 76 respondentů. Jako „středně důležitý“ uvedlo 19 respondentů. Z výsledků obsahové analýzy je zřejmé, že se druh nehojící se rány v dokumentaci vyskytoval, a to ze 100 %.

Graf 1. Celkový stav pacienta

Graf 2. Typ rány**Graf 3.** Wound Healing Continuum – Kontinuum hojení rány**Graf 4.** Uvádění bolesti

Graf 3. znázorňuje názor sester na využívání skórovacího nástroje WHC (Wound Healing Continuum). Modální kategorií této otázky je odpověď „velmi důležitý“, jejíž absolutní četnost činila 104 respondentů. Druhá nejčastější odpověď byla „Důležitý“. Tuto kategorii zvolilo

92 respondentů. Jako „středně důležitý“ uvedlo 72 respondentů. Jakožto „málo důležité“ uvádět WHC se domnívá 13 respondentů a pro 3 dotazované je uvádění WHC „nevýznamné“. Z výsledků obsahové analýzy se celkový stav a komorbidita pacienta v dokumentaci nevyskytoval.

Graf 4. znázorňuje názor sester na uvádění bolesti pacienta při hodnocení rány. Nejčastější odpovědí na tuto otázku je odpověď „velmi důležitý“, jejíž absolutní četnost činila 136 respondentů. Druhá nejčastější odpověď byla „důležitý“. Tuto kategorii zvolilo 115 respondentů. Jako „středně důležitý“ uvedlo 28 respondentů. Jakožto „málo důležité“ uvádět míru pacientovy bolesti se domnívá 5 respondentů. Z výsledků obsahové analýzy se bolest pacienta v dokumentaci nevyskytovala.

Diskuze

Graf 1. znázorňuje názor sester na uvádění celkového stavu a komorbidit pacienta. Nejčastější odpovědí byla „velmi důležitý“, což je velmi pozitivní. Respondenti se shodují s názorem Pokorné, která uvádí, že proces péče o nemocné s nehojící se ránou by měl být zahájen kvalitním zhodnocením jak celkového stavu nemocného, tak vlastní rány. Primární hodnocení celkového stavu nemocného a rány je vždy v kompetenci lékaře. Průběžné hodnocení a záznam změn v procesu hojení rány je v kompetenci všeobecné sestry s odbornou způsobilostí či sestry specialistky (dle Vyhlášky č. 55/2011 Sb. ve znění pozdějších předpisů) (5). Také autoři Ousey a Cook uvádí, že nezbytným předpokladem pro správné hodnocení rány je zhodnocení celkového stavu pacienta. Dále dodávají, že rozhodujícím prvkem ve wound managementu je efektivní zhodnocení a posouzení celkového stavu pacienta s nehojící se ránou (6).

Graf 3. znázorňuje názor sester na využívání skórovacího nástroje WHC (Wound Healing Continuum). Modální kategorií této otázky je odpověď „velmi důležitý“, jejíž absolutní četnost činila 104 respondentů. Názor respondentů je shodný s názorem Graye, který doporučuje určit výchozí barvu spodiny nehojící se rány, přičemž cílem léčby by mělo být dosáhnout barvy spodiny směrem vpravo, tzv. směrem regrese nehojící se rány. Zahraniční i tuzemské zdroje se shodují a upozorňují, že využití WHC nespočívá pouze v popisu hlavních rysů rány k identifikaci fází hojení a poruchy hojení, ale stává se významnou pomůckou pro výběr odpovídajícího typu terapeutického materiálu pro fázové hojení ran, který povede k podpoře hojení (1, 7).

Graf 4. znázorňuje názor sester na uvádění bolesti pacienta při hodnocení rány. Nejčastější odpovědí na tuto otázku je odpověď „velmi dů-

ležitý", jejíž absolutní četnost činila 136 respondentů. Zde se respondenti shodují s Pokornou a Mrázovou, které uvádí, že posouzení přítomnosti bolesti v hodnocení ran je velmi důležité. Řešení bolesti a bolest samotná je výrazným parametrem u akutní i nehojící se rány. Bolest pacientů s nehojícími se ránami je dlouhodobě podceňovaným faktem. V souvislosti s nehojícími se ránami je častěji popisována bolest

chronická, ale zároveň je doprovázena atakami akutní bolesti, a to souvislosti s realizací převazu rány (1).

Závěr

Pro hodnocení rány lze využívat různé nástroje a objektivní škály, které nám napomohou ke kvalitnímu a objektivnímu hodnocení nehojících se ran. Správné vyhodnocení a dokumen-

tace jednotlivých parametrů rány je nezbytným základem pro účelnou péči a také slouží ke kontinuálnímu posouzení procesu terapie i při zpětném posouzení použitých diagnosticko-terapeutických postupů. V důležitosti používání těchto škál se shodují respondenti i autoři mnoha publikací týkajících se hojení ran, avšak toto kvalitní hodnocení a používání objektivních škál ve zdravotnických zařízeních v ČR stále chybí.

LITERATURA

1. Pokorná A., Mrázová A., 2012. Kompendium hojení ran pro sestry. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3371-5.
2. Stryja J. a kol., 2011. Repetitorium hojení ran 2. Praha: Geum. 371 s. ISBN 978-80-86256-79-5
3. Pokorná A., 2014. Proces hodnocení nehojící se rány v ČR – průřezová studie. Hojení ran. 8(1), 7. ISSN 1802-6400.
4. Bureš, I. a kol., 2006. Léčba rány. Praha: Galén. 78 s. ISBN

80-7262-413-X.

5. Pokorná A., 2012. Úvod do wound managementu – příručku k hojení chronických ran pro studenty nelékařských studijních oborů. Brno. Brno MU. 126 s. ISBN 978-80-210-6048-7.
6. Ousey K., Cook L., 2012. Understanding the importance of holistic wound assessment. [online]. Practice nursing. [cit. 2018-07-25]. 22(6), 1–4. Dostupné z: <https://www.magonline->

[library.com/doi/10.12968/pnur.2011.22.6.308](https://www.magonline-library.com/doi/10.12968/pnur.2011.22.6.308)

7. Grady D., White R., Cooper P. et al. 2010. Applied wound management and using the wound healing continuum in practice. [online]. Wound essentials. [cit. 2018-07-24]. 131-139. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/21b8/6ad2d6a6d9c057c5aba528b12914867ec40e.pdf>